Instytut Pamięci Narodowej

https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/informacja-o-dzialaniac/37963,Informacja-o-dzialaniach-IPN-w-sprawie-nazw-ulic-przed-2016-r.html
20.04.2024, 12:43

Prezes Instytutu Pamięci Narodowej publicznie występował do odpowiednich jednostek administracji publicznej z informacjami na temat wciąż występujących w Polsce nazw ulic, placów, skwerów i obiektów architektonicznych oraz pomników, tablic i miejsc pamięci, a także patronów instytucji publicznych, będących w swej istocie formą gloryfikacji ideologii narodow-socjalistycznej i komunistycznej, ich reprezentantów, względnie znaków i symboli. Było to konsekwencją zarówno doświadczeń historycznych jak i uwarunkowań prawnych.

Doświadczenia historyczne

Prezes Instytutu Pamięci Narodowej brał pod uwagę udział organów państwowych i instytucji Trzeciej Rzeszy Niemieckiej i Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich (oraz ich reprezentantów), w tym powoływanych przez nie partii, organizacji politycznych oraz zbrojnych, organów władzy w latach 1939–1989 (oraz ich reprezentantów), w likwidacji niepodległego bytu państwa polskiego oraz ich udział w zwalczaniu dążeń niepodległościowych, gwałceniu praw obywatelskich i praw człowieka, a także popełniane w ich imieniu zbrodnie nazistowskie, zbrodnie komunistyczne oraz inne przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości i/lub zbrodnie wojenne.

Dotychczasowe uwarunkowania prawne

Artykuł 13 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. stanowi, że zakazane jest istnienie partii politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa. Ustrojodawca zrównał więc ze sobą nazizm, faszyzm i komunizm, dając jednocześnie wyraz swojej dezaprobacie dla wszystkich ustrojów totalitarnych. Również kodeks karny penalizuje propagowanie ustroju faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa (art. 256 kk).

Zapisy Ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. *o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* przypominają o obowiązku „zachowania pamięci o ogromie ofiar, strat i szkód poniesionych przez Naród Polski w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu, patriotycznych tradycjach zmagań Narodu Polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem, czynach obywateli, dokonywanych na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w obronie wolności oraz godności ludzkiej, obowiązku ścigania zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych, a także powinności zadośćuczynienia przez nasze państwo wszystkim pokrzywdzonym”.

Działania IPN przed 2016 rokiem

W związku z powyższym od lat IPN już na wiele lat przed wejściem w życie Ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. *o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej*prowadził działania, mające na celu zainteresowanie władz publicznych i społeczności lokalnych problemem zaniedbań w tym względzie, utrwalających tezy prowadzonej w okresie PRL komunistycznej indoktrynacji społeczeństwa oraz będących faktycznie haniebnym wyrazem lekceważenia pamięci ofiar narodowego socjalizmu i komunizmu oraz pogardy dla dorobku walki Polaków o wolność obywatela i niezawisłość Państwa w XX wieku.

Prezes Instytutu występował do odpowiednich organów administracji publicznej oraz do władz państwowych i samorządowych o podjęcie działań ukierunkowanych na niezwłoczną likwidację wszelkich form upamiętnienia zbrodniczych systemów: narodowego socjalizmu bądź komunizmu.

Działania powyższe były i pozostają jedną z form realizacji zadań edukacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej, nałożonych na Instytut przez Ustawę z dnia 18 grudnia 1998 r., a w szczególności wynikającego z art. 53 (ust. 3 i 6) obowiązku formułowania wniosków dotyczących edukacji historycznej oraz obowiązku informowania społeczeństwa o strukturach i metodach działania instytucji, w ramach których zostały popełnione zbrodnie nazistowskie i komunistyczne, oraz o sposobach działania organów bezpieczeństwa państwa.